

בס"ד, ט"ז חשוון התשפ"ו

## זבחים נ"ד – צורת בניין יסוד המזבח, מציאת מקום המקדש, ודיני שלמי ציבור ואשמות

### שאלות:

1. קרנות המזבח היו עשויות מאבנים, ואסור היה לפגוע בהם בברזל אז איך יכלו לעשות חלל בקרנות שיוכלו לנסך דרכם יין או מים?

### מחלוקת רב ולוי: האם היסוד היה חסר בבניין או רק בדין?

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם, ומביאה מחלוקת אמוראים בשאלה איך היה בנוי המזבח בקרן הדרומית-מזרחית, שהייתה בחלקו של שבט יהודה.

- **קושיה ראשונית:** הגמרא מקשה מהדין של עולת העוף, שדמה ניתן על הקרן הדרומית-מזרחית. אם לא היה שם יסוד כלל, איך הדם לא נשפך לארץ? **רב נחמן בר יצחק מתרץ** שהאוויר מעל אותו אזור היה שייך לבנימין, ולכן (כפי שרש"י מסביר) בנו שם בליטה קטנה שתקבל את דם עולת העוף. אבל הבליטה הזו לא נחשבה "יסוד", כיוון שיסוד חייב להיות צמוד לקרקע, ולכן היא לא הייתה כשרה לשפיכת שירי הדם.
- **מחלוקת רב ולוי:** לגבי היסוד,

- **רב** אומר: שהחיסרון היה **בבניין** – היסוד בכלל לא נבנה בצדדים האלו. הוא מתרגם את הפסוק "**בְּבִימֵינָם זָאב יִטְרֹף בְּבֶקֶר יֹאכֵל עֵד**" – "בחלקו ייבנה המזבח".

- **לוי** אומר: שהחיסרון היה **בדמים** – היסוד היה בנוי, אבל לא יכלו להזות עליו דמים בחלק שהיה שייך ליהודה. הוא מתרגם את הפסוק – "בחלקו ייבנה המקדש", כלומר, המקום המקודש לעבודת הדמים ייבנה בחלקו של בנימין.

- **ניסיונות הכרעה:** הגמרא מביאה ארבעה ניסיונות להכריע בשאלה,

- **מקור א' (ממסכת מידות):** "הַיְסוּד הָיָה מְהֻלָּךְ... אוֹכֵל בְּדֶרוֹם אִמָּה אַחַת וּבְמִזְרַח אִמָּה אַחַת". לכאורה, זה תומך בדעת **רב** שהיסוד הוא רק אמה ברוחות האלו. הגמרא דוחה את הניסיון ואומרת שאפשר לפרש "אוכל" כ"פסול בדמים" – כלומר, היסוד בנוי, אבל אי אפשר להשתמש בו לדם, כשיטת **לוי**.

- **מקור ב' (ממסכת מידות):** "הַמִּזְבֵּחַ הָיָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם עַל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם". לכאורה, זה תומך בדעת **לוי** שהיסוד היה שלם. הגמרא דוחה ואומרת שהמידה הזו נלקחה רק "מן הצד" כלומר רק בצדדים הצפוני והמערבי.

- **מקור ג' (ברייתא):** הכבש (32 אמות) והמזבח (32 אמות) תפסו יחד רק 62 אמות. מכאן שהכבש היה "פורח" שתי אמות מעל היסוד והסובב, מה שמוכיח שהיה יסוד בדרום. הגמרא דוחה ואומרת שהכוונה היא "כנגד" המקום שהיסוד היה אמור להיות.

- **מקור ד' (ברייתא של לוי):** **לוי** מביא ברייתא מפורטת המתארת את בניית המזבח, ומתחילה בבסיס של 32 על 32 אמות. הגמרא דוחה גם את זה: אולי בנו את היסוד ואז חתכו את החלק המיותר? זה נדחה כי נאמר "אֲבָנִים שְׁלֹמֹת". אבל אז אולי השתמשו בטכניקת בנייה מיוחדת, והניחו תבנית עץ במקום המיועד לחלל, ואחרי הייבוש הוציאו אותה? הגמרא מראה שהשתמשו בטכניקה דומה כדי ליצור את הקרנות החלולות של

המזבח, כפי שנלמד מהפסוק "וּמְלֵאוּ כַמְזֶרֶק כְּזֵוִיֹּת מְזִבַּח", ולכן ייתכן שעשו ככה גם ביסוד.

2. איך דוד ושמואל הצליחו לפצח את הסוד איפה הוא מקום המקדש?

### דרשה: דוד ושמואל ומקום המקדש

הגמרא מביאה דרשה של רבא על מציאת מקום המקדש.

- רבא דורש את הפסוק "וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְשִׁמְוֵאל וַיֵּשְׁבוּ בְּנֵיֹת בְּרָמָה", שנראה כסותר את עצמו, כי "נויות" ו"רמה" הם שני מקומות שונים. הוא מסביר שהם ישבו ברמה, עירו של שמואל, ועסקו ב"נויו של עולם" – כלומר, קביעת מקום המקדש.

#### ○ איתור המקום:

1. הם ידעו שהמקדש צריך להיות במקום הגבוה ביותר בארץ ישראל, מהפסוק "וְקַמְתָּ וְעַלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם".

2. הם עיינו בספר יהושע ובתיאורי הגבולות. רש"י מסביר שרק בגבולות יהודה ובנימין פורטו כל ארבע הרוחות. הם שמו לב שבגבול שבין יהודה לבנימין, בקטע שעולה ממזרח לכיוון ירושלים, מתוארת רק עלייה מתמדת, ללא ירידה, עד לשיא הגובה ב"גיא בן הינום" (המזוהה עם עין עיטם או מי נפתוח). מכאן הסיקו ששם נמצאת הפסגה הגבוהה ביותר.

3. בהתחלה הם חשבו לבנות במקום הגבוה ביותר ("עין עיטם"), אבל החליטו להנמיך אותו מעט כדי לקיים את הפסוק "וּבֵין כְּתִפְיֹו שֶׁכֵן" – המקום היפה ביותר אצל השור הוא "בין הכתפיים" וזה יותר נמוך מהראש. סיבה נוספת הייתה לשמור על קרבה בין מקום השכינה (בחלק בנימין) ללשכת הגזית של הסנהדרין (בחלק יהודה), כדי לקיים את הציווי "וְקַמְתָּ וְעַלִיתָ" שנאמר לגבי הסנהדרין.

- הקנאה בדוד וצער: הגמרא מספרת שדואג האדומי קינא בדוד על שמצא את המקום. דוד עצמו הצטער והתענה על הנושא, ונשבע שלא ינוח עד שימצא את מקום משכן ד', כפי שנלמד בפרק בתהילים: "זְכוֹר ד' לְדָוִד אֵת כָּל עֲנֹתָיו... אִם אָבִא בְּאֶהֱל בֵּיתִי... אִם אֶתֵן שְׁנַת לְעֵינָי... עַד אֲמַצֵּא מְקוֹם לְד'. הפתרון נמצא לבסוף, כמו שנאמר: "הִנֵּה שְׁמַעְנוּהָ בְּאֶפְרַתָּה מְצֵאנוּהָ בְּשֵׁדֵי יַעֲר". "אפרתה" רומז לספר יהושע (שבא משבט אפרים), ו"שדה יער" רומז לבנימין, שנמשל ל"זאב יטרף" ושבגבולו נמצא המקום המדויק.

3. אפי כהן אכל בשר של אשם נזיר מחוץ לעזרה. האם הוא עבר על איסור?

### משנה: זבחי שלמי ציבור ואשמות

הגמרא פותחת דיון במשנה חדשה שמפרטת את הדינים של שלמי ציבור ושל סוגי האשמות השונים.

#### ○ הקורבנות הנידונים:

- זבחי שלמי ציבור: כבשי עצרת (שבאים עם שתי הלחם בחג השבועות).
- אשמות:
- אשם גזילות: על הכחשה ושבועת שקר לגבי פיקדון.

- **אשם מעילות:** על הנאה מהקדש בשוגג.
  - **אשם שפחה חרופה:** על ביאת שפחה כנענית המיועדת לעבד עברי.
  - **אשם נזיר:** על נזיר שנטמא.
  - **אשם מצורע:** כחלק מתהליך טהרתו.
  - **אשם תלוי:** על ספק חטא שזדונו כרת.
- **דיניהם המשותפים:**
- שחיטתם וקבלת דמם בכלי שרת – בצפון.
  - דמם טעון "שתי מתנות שהן ארבע".
  - נאכלים לפני מן הקלעים (בחצר המשכן או בעזרת בית המקדש).
  - נאכלים לזכרי כהונה בלבד.
  - נאכלים בכל מאכל (מבושל, צלוי וכו').
  - זמן אכילתם: יום ולילה עד חצות.
- הגמרא תדון במשנה הזאת בדף הבא.